

Lleis

Llei 21/2023, del 23 d'octubre, de text consolidat qualificada del Tribunal Constitucional

Atès que dins del termini d'un mes des de la seva publicació en el Butlletí del Consell General, establert per l'article 116.6 del Reglament del Consell General, no han estat formulades objeccions per part dels consellers generals o dels grups parlamentaris, en data 23 d'octubre del 2023, ha quedat aprovat el projecte de consolidació següent:

Llei 21/2023, del 23 d'octubre, de text consolidat qualificada del Tribunal Constitucional

Títol I. Naturalesa del Tribunal Constitucional i àmbit de les seves competències

Capítol primer. Naturalesa del Tribunal Constitucional

Capítol segon. Competències i funcions del Tribunal Constitucional

Secció primera. Competències jurisdiccionals del Tribunal

Secció segona. Funcions internes de govern i administració

Títol II. Composició del Tribunal i estatut jurídic dels seus membres

Títol III. Funcionament del Tribunal Constitucional

Capítol primer. Òrgans del Tribunal i llurs competències i funcions

Capítol segon. Personal al servei del Tribunal

Capítol tercer. Règim de sessions i distribució de les causes

Títol IV. Procediments i processos constitucionals

Capítol primer. Disposicions comunes a tots els procediments i processos

Capítol segon. Processos d'inconstitucionalitat

Secció primera. Recurs o procés directe d'inconstitucionalitat

Secció segona. Procés incidental d'inconstitucionalitat iniciat pels tribunals ordinaris

Capítol tercer. Procediment previ de control de constitucionalitat dels tractats internacionals

Capítol quart. Procediment de dictamen previ sobre l'adequació de les lleis a la Constitució instat pels coprínceps

Capítol cinquè. Conflictes de competències entre els òrgans constitucionals de l'Estat

Secció primera. Conflictes de competències constitucionals entre el Consell General i el Govern i els comuns o dels comuns entre si

Secció segona. Conflictes de competències entre els coprínceps, el Consell General, el Consell Superior de la Justícia i el Govern

Capítol quart. Recurs d'empara

Disposició addicional

Disposició derogatòria

Disposició final

Exposició de motius

El 3 de setembre de 1993, el Consell General va aprovar la Llei qualificada del Tribunal Constitucional. Des que es va aprovar, la Llei qualificada del Tribunal Constitucional ha estat objecte de diverses modificacions amb l'objectiu d'ajustar el seu contingut a les necessitats emergents amb el pas del temps i corregir certes deficiències detectades.

Concretament, la Llei qualificada del Tribunal Constitucional ha estat modificada per la Llei qualificada de modificació de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, del 22 d'abril de 1999, amb la finalitat d'ampliar

l'àmbit de defensa dels drets i les funcions del Ministeri Fiscal. Així, es va modificar el règim d'accés al Tribunal Constitucional, equiparant-lo al règim general de les demandes d'empara, i s'hi va afegir la possibilitat d'accés directe dels interessats i que el Ministeri Fiscal pugui interposar el recurs corresponent. Aquesta modificació va introduir també una nova causa d'inadmissió de les demandes.

Posteriorment, la Llei qualificada del Tribunal Constitucional ha estat modificada per la Llei de modificació de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, del 28 de juny del 2002. Mitjançant aquesta modificació, entre d'altres, es va prorrogar la legitimació dels consellers generals a l'efecte del control de constitucionalitat, així com per interposar una sol·licitud de dictamen de constitucionalitat dels tractats internacionals aprovats pel Consell General.

La Llei 5/2006, del 19 de maig, qualificada de modificació de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional també va reformar la Llei qualificada del Tribunal Constitucional a fi de modificar el procediment de designació del president del Tribunal. Aquesta Llei va derogar les disposicions transitòries primera, segona i tercera de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, del 3 de setembre de 1993.

Finalment, la Llei qualificada del Tribunal Constitucional va ser modificada per la Llei 24/2018, del 18 d'octubre, del Codi de procediment civil, per tal d'adaptar-la a la nova normativa en matèria de procediment civil.

Amb la finalitat de simplificar l'ordenament jurídic, millorar-ne la qualitat i contribuir a garantir la seguretat jurídica amb un millor coneixement del dret vigent, i en compliment de la disposició final vint-i-vuitena de la Llei 22/2021, del 17 de setembre, de text consolidat del Codi de procediment civil, i d'acord amb l'article 116 del Reglament del Consell General, es promou aquest text consolidat de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, que incorpora totes les modificacions esmentades, cosa que ha implicat la reenumeració de l'articulat del text i efectuar les remissions internes corresponents. A més, aquesta Llei deroga totalment o parcialment algunes lleis, així com totes les disposicions de rang igual o inferior que en contradiguin el contingut.

Aquesta Llei de text consolidat qualificada del Tribunal Constitucional entrarà en vigor l'endemà de publicar-se al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Títol I. Naturalesa del Tribunal Constitucional i àmbit de les seves competències

Capítol primer. Naturalesa del Tribunal Constitucional

Article 1

El Tribunal Constitucional, òrgan jurisdiccional col·legiat, és l'interpret suprem de la Constitució i en garanteix la jerarquia normativa superior sobre la resta de l'ordenament jurídic mitjançant resolucions i sentències dictades en els procediments i processos regulats per aquesta Llei qualificada.

Article 2

1. La jurisdicció del Tribunal Constitucional s'estén a tot el territori de l'Estat andorrà, és superior en el seu ordre i, en l'exercici de les seves competències determinades per la Constitució i aquesta Llei, les seves decisions vinculen els poders públics i els particulars i les seves sentències tenen el valor de cosa jutjada.

2. La doctrina interpretativa de la Constitució elaborada pel Tribunal i que serveixi de fonament a les seves sentències vincula també els diferents òrgans de la jurisdicció ordinària.

Article 3

1. El Tribunal Constitucional està sotmès únicament a la Constitució i a aquesta Llei. Els precedents que el Tribunal estableixi constitueixen criteris interpretatius autovinculants, llevat que decideixi per majoria absoluta dels seus membres que han de ser modificats i ho expressi en forma motivada.

2. Als efectes de l'apartat anterior, es presumeix l'existència d'un precedent quan almenys dos supòsits idèntics hagin estat resolts amb la mateixa decisió i amb fonament en la mateixa doctrina.

Article 4

1. Sens perjudici del que disposin les convencions i els tractats internacionals vàlidament ratificats per Andorra, les resolucions i sentències del Tribunal Constitucional no són recurribles davant d'un altre òrgan jurisdiccional.

2. La jurisdicció del Tribunal Constitucional és preferent. Cap causa de què conegui no pot ser substanciada simultàniament davant d'un altre òrgan jurisdiccional; en el supòsit que s'hagués iniciat un litigi davant d'un altre òrgan jurisdiccional ordinari i es plantegés la mateixa causa davant del Tribunal Constitucional, si aquest l'admet a tràmit, aquell cessa de conèixer-la.

Article 5

Les resolucions i sentències del Tribunal Constitucional es dicten en nom del poble andorrà i són publicades en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Capítol segon. Competències i funcions del Tribunal Constitucional

Secció primera. Competències jurisdiccionals del Tribunal

Article 6

1. El Tribunal Constitucional d'Andorra té competència per conèixer de:

- a) El procés directe de constitucionalitat contra lleis, decrets legislatius i el Reglament del Consell General.
- b) El procés incidental d'inconstitucionalitat instat per la jurisdicció ordinària contra les normes esmentades en el paràgraf anterior.
- c) El procediment de control previ de constitucionalitat dels tractats internacionals.
- d) El procediment de dictamen previ d'adequació de les lleis a la Constitució instat pels coprínceps.
- e) El conflicte de competències constitucionals entre el Consell General i el Govern, com a òrgans generals de l'Estat, i els comuns, com a òrgans de les parròquies, o d'aquests darrers entre si.
- f) El conflicte positiu i negatiu de competències constitucionals entre els coprínceps, el Consell General, el Consell Superior de la Justícia i el Govern.
- g) El recurs d'empara.

Article 7

1. Les resolucions i sentències del Tribunal Constitucional adoptades en el decurs d'un procediment o procés dels assenyalats a l'article anterior són sempre motivades.

2. La motivació de les resolucions i sentències que posin fi a un procediment o procés ha d'expressar amb claredat i precisió el contingut interpretatiu dels preceptes constitucionals aplicables i les raons del pronunciament sobre l'adequació a la Constitució de l'acte o norma objecte del litigi.

3. La resolució o sentència que posi fi a una causa admesa a tràmit no pot contenir pronunciaments diferents dels plantejats per alguna de les parts en les seves pretensions respectives.

Article 8

1. El Tribunal Constitucional, en pronunciar-se sobre la constitucionalitat de l'acte o norma impugnats, aplica la Constitució d'acord amb els mandats i valors que expressament s'hi contenen i decideix sobre llur validesa o nul·litat, sense efectuar judicis d'oportunitat sobre l'actuació dels poders públics restants.

2. Si, impugnada una norma jurídica general o alguns dels seus preceptes, hi hagués només una interpretació d'acord amb la Constitució i una altra o més de contràries, en declara la inaplicabilitat provisional fins que l'òrgan que l'ha dictada en repara els sentits inconstitucionals. La nova norma emesa corregeix l'anterior, sens perjudici de seguir sotmesa al règim general de control de constitucionalitat.

Secció segona. Funcions internes de govern i administració

Article 9

Són funcions internes de govern i administració:

- a) Declarar les incompatibilitats originàries o sobrevingudes dels membres del Tribunal.
- b) Exercir la funció disciplinària sobre els membres del Tribunal.
- c) Constatar els supòsits de cessament dels magistrats i declarar l'existència d'incapacitació física d'acord amb el que disposa l'article 15.2 d'aquesta Llei.
- d) Efectuar les comunicacions i, si és el cas, els requeriments als òrgans amb competència per a això a fi que es nomenin nous magistrats.
- e) Disposar l'organització i la distribució de funcions de les persones al servei del Tribunal Constitucional.
- f) Instruir, si és el cas, els expedients disciplinaris per les faltes comeses per les persones esmentades en l'exercici de llurs càrrecs.
- g) Administrar el pressupost destinat al Tribunal.
- h) Dirigir informes al Consell General i al Govern sobre el funcionament i les necessitats del Tribunal.
- i) Aprovar el reglament de funcionament intern.

Títol II. Composició del Tribunal i estatut jurídic dels seus membres

Article 10

1. El Tribunal Constitucional es compon de quatre magistrats, designats un per cada copríncep i dos pel Consell General d'entre persones més grans de vint-i-cinc anys i amb experiència reconeguda i coneixements acreditats en el camp jurídic o institucional.
2. Els magistrats designats pel Consell General són elegits per majoria de tres cinquenes parts del nombre dels consellers generals de dret, en la forma que determini el Reglament de la cambra.
3. En tots els casos, la designació d'un magistrat ha de contenir la motivació suficient que avaluï la idoneïtat de la persona per al càrrec.
4. El nomenament dels magistrats constitucionals s'efectua per part dels coprínceps i es publica en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Article 11

Si, per raons de necessitat, és nomenada com a magistrada una persona mancada de la nacionalitat andorrana, aquesta persona posseeix durant el seu mandat l'estatut de nacionalitat de funció, en els termes previstos en la Llei qualificada de la nacionalitat.

Article 12

El càrrec de magistrat constitucional és incompatible:

- a) Amb l'exercici de qualsevol altre càrrec públic adscrit a alguna de les institucions de l'Estat o de les paròquies, sigui de naturalesa electiva, funcional o contractual.
- b) Amb l'exercici d'activitats de representació, gestió, assessorament o defensa d'interessos privats de tercers dins del territori d'Andorra.
- c) Amb qualsevol càrrec directiu en partits polítics, sindicats i associacions, siguin nacionals o estrangers.
- d) Amb qualsevol altra activitat que pugui posar en perill la independència i la imparcialitat en el compliment de les seves obligacions.

Article 13

Durant l'exercici de llurs càrrecs, els magistrats constitucionals són independents i inamovibles i no poden ser sancionats si no és per alguna de les causes i en la forma determinades en aquesta Llei. Si se sentissin menyscabats en llur independència o pertorbats en llurs funcions per l'acció de qualsevol òrgan públic o pels particulars, han de fer avinent el fet al president del Tribunal, perquè aquest últim sol·liciti l'auxili de la jurisdicció ordinària en la reparació del menyscabament o pertorbació.

Article 14

1. El mandat dels magistrats constitucionals és de vuit anys comptats a partir de la data de publicació del nomenament.
2. Segons el torn rotatori regulat per aquesta Llei, cada dos anys cessa un dels magistrats constitucionals i és substituït per un altre designat pel mateix òrgan que va elegir el cessant.
3. El magistrat constitucional que substitueixi un altre el cessament del qual s'hagi produït abans de la finalització del seu mandat, és nomenat pel temps que resta del mandat esmentat.
4. Havent quedat vacant un lloc de magistrat, l'òrgan designador ha d'elegir el substitut en el termini màxim d'un mes.
5. Llevat el que disposa l'apartat 3 d'aquest article, cap magistrat constitucional no pot ser reelegit per a un mandat consecutiu.

Article 15

1. Els magistrats constitucionals cessen en el càrrec per finalització del temps de mandat, per renúncia voluntària, per defunció, per incórrer en alguna causa d'incapacitació personal o legal, per condemna penal per delictes dolosos i per imposició pel mateix Tribunal d'una sanció disciplinària com a conseqüència d'una falta qualificada de molt greu.
2. Qualsevol de les causes d'incapacitació a què es refereix l'apartat anterior és apreciada pel Ple del Tribunal i comunicada a l'òrgan designador del magistrat incurs en aquestes causes a fi que procedeixi a un nou nomenament. En tot cas, s'entén com a *causa d'incapacitació física* el no exercici de les funcions pròpies durant un termini superior a sis mesos consecutius.

Article 16

Els magistrats constitucionals són responsables, civilment, penalment i disciplinàriament.

Article 17

La responsabilitat civil i penal per accions o omissions comeses en l'exercici del càrrec dels magistrats se substancia davant el Tribunal Superior de Justícia d'acord amb les lleis substantives i processals que siguin aplicables als membres de la jurisdicció ordinària.

Article 18

1. La responsabilitat disciplinària és exigida pel Tribunal Constitucional en ple i per unanimitat del vot dels altres membres en els supòsits de faltes greus i molt greus. En el supòsit de faltes lleus, aquesta responsabilitat és exigida pel president del Tribunal o, si és el cas, pel vicepresident.
2. Són faltes lleus:
 - La manca de consideració i respecte als altres membres del Tribunal, al personal al seu servei i a les persones que compareguin en el procés, qualsevol que sigui el títol amb què ho facin.
 - L'endarreriment imprudent en el compliment de les obligacions pròpies del càrrec.
3. Són faltes greus:
 - L'incompliment del deure del secret de les deliberacions.
 - La no motivació dels dictàmens presentats pels ponents.

- La negligència manifesta i reiterada en el despatx dels assumptes que competeixen al magistrat.
- Les manifestacions públiques de crítica o disconformitat amb les resolucions i sentències del Tribunal.
- Dirigir advertències, felicitacions o censures a la resta d'òrgans i poders de l'Estat.
- La inassistència no justificada a dos o més sessions del Ple del Tribunal o a dos o més sessions formalment convocades pel president.
- El menyscabament dels drets processals dels qui siguin part en el procediment o procés.
- La comissió reiterada de faltes lleus la sanció de les quals no hagi prescrit.

4. Són faltes molt greus:

- L'incompliment de les incompatibilitats contingudes en aquesta Llei.
- L'abandonament, sense justificació, de la funció jurisdiccional que correspon als magistrats per més de dos mesos.
- La reiteració o reincidència en la comissió de faltes greus.

Article 19

1. L'exercici de la funció disciplinària requereix sempre l'audiència i defensa de l'interessat a l'expedient instruït a aquest efecte.
2. Les faltes lleus se sancionen amb una reprensió verbal o escrita; les faltes greus, amb la suspensió de funcions i remuneració per un període no inferior a quinze dies ni superior a tres mesos; i les faltes molt greus, amb el cessament definitiu en les funcions i el càrrec.
3. Les sancions figuren en el corresponent llibre d'actes del Tribunal i són cancel·lades i es consideren prescrites si, en el cas de faltes lleus, ha transcorregut un termini de sis mesos sense que l'afectat hagi incorregut en cap altra falta. En el cas de les faltes greus, la cancel·lació és procedent en les mateixes condicions transcorregut un termini de dos anys.
4. Contra la sanció imposada sempre es pot interposar recurs contenciós-administratiu en una sola instància davant el Tribunal Superior de Justícia.

Article 20

El càrrec de magistrat constitucional és remunerat amb càrrec al pressupost de l'Estat. La dita remuneració es compon d'una quantitat fixa anual igual per a tots els membres del Tribunal i d'una quantitat variable en funció del càrrec que s'ostenti, del nombre i la durada de les sessions i del nombre de procediments i processos tramitats per cadascun d'ells. La Llei del pressupost ha de preveure les partides destinades al funcionament del Tribunal i, mitjançant decret, el Govern ha d'especificar el règim de remuneracions dels magistrats.

Títol III. Funcionament del Tribunal Constitucional

Capítol primer. Òrgans del Tribunal i llurs competències i funcions

Article 21

El Tribunal Constitucional exerceix les seves competències jurisdiccionals i les seves funcions internes de govern i administració mitjançant el president, el vicepresident, els magistrats ponents i el Ple del Tribunal.

Article 22

1. El Ple del Tribunal, com a òrgan col·legiat, és l'òrgan superior del Tribunal Constitucional i està constituït pels quatre magistrats constitucionals.
2. No obstant el que disposa l'apartat anterior, el Ple del Tribunal queda constituït amb tres magistrats quan exerceix la funció disciplinària o per absència d'un d'ells.

Article 23

Correspon al Ple del Tribunal decidir jurisdiccionalment sobre:

- a) L'admissió a tràmit de totes les causes presentades, siguin o no de coneixement obligat per part del Tribunal, incloses les que han estat presentades extemporàniament o aquelles a les quals manquen els requisits de legitimació, postulació o formulació de l'acció i pretensió indispensables processalment.
- b) Tots els supòsits de decaïment de l'acció per incompareixença, renúncia, aplanament, caducitat o qualsevol altra causa que posi fi al procediment o procés abans que finalitzi.
- c) Les recusacions interposades contra els magistrats constitucionals.
- d) Les inhibicions per al coneixement del cas plantejades per algun magistrat.
- e) Els recursos de súplica que s'interposin dins qualsevol procediment o procés.
- f) Les sentències, resolucions i dictàmens que resolguin el fons del procediment o procés.

Article 24

Correspon al Ple del Tribunal decidir administrativament i governativament sobre:

- a) Els supòsits previstos en els paràgrafs a i c de l'article 9 i l'apartat 2 de l'article 15 d'aquesta Llei.
- b) Exercir la funció disciplinària en matèria de faltes greus i molt greus.
- c) Determinar els fons disponibles per als magistrats constitucionals indispensables per a l'exercici de llurs funcions.
- d) Resoldre els recursos administratius interns que s'interposin contra les decisions del president o, si és el cas, del vicepresident.
- e) El contingut de la memòria anual dirigida al Consell General sobre la situació de la justícia constitucional a Andorra.
- f) L'aprovació del seu reglament de funcionament intern.
- g) La designació dels magistrats ponents d'acord amb allò que disposa aquesta Llei.

Article 25

Correspon als magistrats ponents:

- a) La decisió i direcció de qualsevol procediment o procés la tramitació del qual els hagi correspost en tots els assumptes jurisdiccionalment que no siguin competència del Ple.
- b) La proposta de dictamen motivat sobre la resolució o sentència que ha de ser aprovada pel Ple o, si és el cas, la redacció de la resolució o sentència que reflecteixi el pronunciament majoritari del Ple.
- c) Decidir els empats que es produeixen en les votacions del Ple amb vot de qualitat en els assumptes la tramitació dels quals els hagi correspost.

Article 26

1. La presidència és l'òrgan individual de direcció, govern i representació del Tribunal Constitucional.
2. La presidència del Tribunal Constitucional és exercida per cada un dels seus membres per una durada de dos anys, segons un torn rotatori que es determina com segueix:
 - En el moment de ser nomenat, per finalització del mandat del seu predecessor, el magistrat entrant comença a exercir les funcions de vicepresident per una durada de dos anys. Al final d'aquest període, accedeix a la presidència.
 - En el supòsit que el president hagi de cessar anticipadament en les seves funcions de manera definitiva, ha de ser substituït pel vicepresident, que exerceix la presidència durant el termini que mancava al seu

predecessor per completar el mandat i, seguidament, exerceix les funcions de president per un període de dos anys més.

- Si el vicepresident ha de cessar anticipadament en les seves funcions de manera definitiva, el magistrat entrant que el succeeixi esdevé vicepresident durant el termini que mancava al seu predecessor per completar el mandat i, al final d'aquest període, accedeix a la presidència.

3. El cessament en el càrrec de president i la presa de possessió s'efectuen davant del Ple del Tribunal en sessió única.

Article 27

Correspon al president:

- a) Representar el Tribunal Constitucional davant les institucions públiques i privades.
- b) Fixar l'ordre del dia, convocar les sessions del Ple del Tribunal i dirigir-ne les deliberacions.
- c) Expedir les resolucions i sentències del Ple i ordenar-ne la publicació.
- d) Donar possessió del càrrec als magistrats constitucionals que siguin nomenats sota el seu mandat i fer-ne constar el cessament quan es produeixi.
- e) Exercir la direcció del personal al servei del Tribunal.
- f) Administrar el pressupost i autoritzar les despeses extraordinàries.
- g) Elaborar la memòria anual del Tribunal per a l'aprovació posterior pel Ple.
- h) Dur a terme totes les activitats que siguin necessàries per al bon govern i administració del Tribunal.

Article 28

1. El vicepresident del Tribunal Constitucional exerceix les funcions del president en casos d'impossibilitat física d'aquest últim o per delegació expressa.

2. El càrrec de vicepresident correspon al magistrat constitucional que, per l'origen del seu nomenament, ha d'ocupar la presidència en el mandat següent.

3. El cessament i la presa de possessió s'efectuen en el mateix acte al qual es refereix l'article 26.3 d'aquesta Llei.

Capítol segon. Personal al servei del Tribunal

Article 29

1. Els tràmits de gestió i execució materials de les competències pròpies del Tribunal són efectuats pels membres de l'oficina administrativa permanent que es troba al seu servei i sota la seva dependència.

2. Són càrrecs d'aquesta oficina:

- El secretari del Tribunal.
- L'oficial-lletrat.

Article 30

1. El nomenament i l'estatut funcional dels càrrecs de secretari i d'oficial-lletrat es regeixen per les normes reglamentàries del Govern, el qual determina el nombre de llocs que s'han de cobrir d'acord amb les necessitats del Tribunal. En qualsevol cas, les persones que ocupin el càrrec de secretari del Tribunal i d'oficial-lletrat han de ser titulades en dret.

2. Correspon al reglament intern del Tribunal la divisió i regulació de les funcions de cadascun d'aquests càrrecs, així com els supòsits d'exigència de responsabilitat disciplinària a totes les persones que es trobin al seu servei.

3. Sens perjudici de les facultats d'instrucció dels expedients disciplinaris que competeixen al president del Tribunal, correspon al Govern decidir sobre aquests expedients administrativament.

Capítol tercer. Règim de sessions i distribució de les causes

Article 31

1. El Tribunal, com a òrgan col·legiat, actua en ple constituït en sala única.
2. Per adoptar vàlidament acords es requereix, almenys, la presència de tres magistrats constitucionals i, si es tractés d'assumptes jurisdiccionals, un d'ells ha de ser el magistrat ponent.
3. Els acords s'adopten per majoria de vots i, si l'assumpte debatut és de naturalesa jurisdiccional, en cas d'empat decideix el magistrat ponent amb vot de qualitat.
4. En els assumptes no jurisdiccionals, l'empat de vots impedeix l'adopció de l'acord.

Article 32

1. Les deliberacions i les votacions no són públiques.
2. Després de cada sessió, s'aixeca acta dels acords adoptats, sense ressenyar el contingut de les deliberacions. A l'efecte d'elaborar l'acta esmentada, actua de secretari el vicepresident del Tribunal o, si és el cas, el magistrat d'edat més jove.
3. En les sessions en què el president ho consideri oportú, assisteix a la sessió i elabora l'acta el secretari de l'oficina del Tribunal.
4. Les votacions s'efectuen mitjançant papereta escrita i en secret si així ho decideix el president del Tribunal o ho sol·liciten dos dels magistrats presents.

Article 33

1. Les sessions ordinàries del Tribunal són convocades pel president, amb indicació de l'ordre del dia, amb almenys set dies d'antelació i amb una periodicitat mínima d'una cada dos mesos. En aquestes sessions es reparteixen els assumptes ingressats en el Tribunal i es delibera i decideix sobre les causes pendents tant en llur fase de resolució com en la d'admissió.
2. Les sessions extraordinàries són convocades pel president, a iniciativa pròpia o a petició de dos magistrats, amb un mínim de tres dies d'antelació, quan raons de necessitat ho exigeixin. També es consideren sessions extraordinàries i poden adoptar-se vàlidament acords quan, sense haver-hi convocatòria prèvia, es trobin reunits la totalitat dels membres del Tribunal i així ho decideixin per unanimitat.

Article 34

1. En cada sessió ordinària, mitjançant sorteig, es fa el repartiment entre els magistrats dels assumptes jurisdiccionals que han tingut entrada en el Tribunal i en els quals han de figurar com a ponents. El sorteig s'efectua insaculant cada magistrat un número, de l'u al quatre, i, a continuació, es reparteixen successivament els assumptes segons l'ordre rigorós de registre.
2. Abans de repartir cada assumpte, el Ple del Tribunal ha de qualificar la seva naturalesa.
3. No obstant allò que s'indica a l'apartat primer d'aquest article, el Tribunal pot decidir, en qualsevol moment de la tramitació, acumular diversos assumptes en un de sol per raó d'identitat o semblança d'objecte. En aquests supòsits és ponent el magistrat que conegui de l'assumpte repartit en primer lloc.
4. Els assumptes no jurisdiccionals són tramitats pel president d'acord amb allò que disposen aquesta Llei i el Reglament del Tribunal Constitucional.

Títol IV. Procediments i processos constitucionals

Capítol primer. Disposicions comunes a tots els procediments i processos

Article 35

1. Els procediments i processos als quals es refereix l'article 6 d'aquesta Llei s'inicien sempre a instància de part, la qual, llevat que es tracti del Ministeri Fiscal o d'un òrgan jurisdiccional, és representada i defensada per un advocat inscrit en el Col·legi d'Advocats d'Andorra.

La representació i defensa davant el Tribunal Constitucional dels interessos de l'Estat andorrà correspon als advocats andorrans adscrits al Gabinet Jurídic del Govern, sense perjudici que el Govern pugui contractar els serveis d'advocats en casos determinats.

2. Sens perjudici dels drets processals de les parts, el Tribunal pot requerir d'ofici totes les actuacions que estimi necessàries per a la bona fi del procediment o procés.

Article 36

1. Els procediments i processos constitucionals se substancien a la seu del Tribunal Constitucional, dins dels terminis assenyalats en aquesta Llei, i s'inicien mitjançant un escrit de demanda en el qual s'expressa:

- a) La identificació del demandant, la legitimació activa i, si és el cas, la seva representació i postulació.
- b) El relat dels fets que han donat lloc, si és el cas, a la lesió constitucional que s'al·legui, l'acte o norma contra o sobre els quals es planteja la demanda i la persona o òrgan als quals se n'imputa la producció.
- c) Els fonaments jurídics en què es basa la pretensió.
- d) La determinació precisa de la pretensió que s'hi conté.

2. Amb l'escrit de demanda o de requeriment s'han d'acompanyar, si n'hi hagués, els documents que acreditin els elements de fet que s'han al·legat, així com, si és el cas, l'oferiment dels mitjans de prova que es considerin pertinents.

3. Els escrits de contestació de la part o parts demandades o afectades resten sotmesos al mateix règim processal que l'assenyalat per als demandants.

4. Si el Tribunal declara el decaïment de l'acció per incompareixença, desistiment o aplanament d'una de les parts al llarg del procés o procediment, això no impedeix la continuïtat de la tramitació del procés o procediment, inclosa la resolució final.

Article 37

1. L'absència d'algun dels requisits determinats a l'article anterior dona lloc a la inadmissibilitat de la demanda, sens perjudici que el Tribunal pugui requerir l'actor que, en un termini no superior a sis dies hàbils, esmeni algun defecte de caràcter formal.

2. També escau la inadmissibilitat de la demanda per incompetència manifesta del Tribunal Constitucional, per tractar-se d'una causa que ha adquirit el caràcter de cosa jutjada i per falta manifesta de contingut constitucional de la infracció denunciada.

Article 38

L'admissió o inadmissió de l'escrit de demanda o requeriment és acordada mitjançant aute del Ple del Tribunal, escoltat l'informe del magistrat ponent. Contra l'aute d'inadmissió es pot interposar recurs de súplica en el termini màxim de sis dies hàbils, comptat des de la data de recepció de la notificació. La resolució d'aquest recurs és inapel·lable.

Article 39

1. En tota mena de procediment o procés, el Tribunal dicta decisions en forma de providència, aute o sentència. La providència decideix sobre assumptes de tràmit que no incideixen sobre el fons de l'assumpte;

l'aute implica una resolució que n'afecta directament o indirectament el fons, i la sentència es dicta exclusivament en els processos constitucionals i té caràcter definitiu.

2. Les providències i sentències no són recurribles. Contra els autes, llevat el que contingui la resolució del procediment a què es refereix l'article 67 d'aquesta Llei, es pot interposar el recurs de súplica davant del Ple en el termini de sis dies hàbils.

3. Si una de les parts entengués que una providència conté una decisió que incideix en el fons de l'assumpte, en el termini assenyalat en l'apartat anterior pot interposar recurs de súplica davant del Ple del Tribunal. Aquest Tribunal ha de resoldre en forma d'aute i contra aquesta decisió no es pot interposar un recurs ulterior.

Article 40

1. És procedent la recusació o inhibició del magistrat ponent quan tingui un interès directe i personal en l'assumpte o hagi estat titular de l'òrgan que va efectuar l'acte o va crear la norma objecte de la impugnació en el moment en què es van produir.

2. No escau en cap cas la recusació d'altres membres del Tribunal.

Article 41

1. La justícia constitucional és gratuïta. No obstant això, van a càrrec de les parts en el procés els costos materials que generin llurs pretensions, com ara la defensa i representació, els documents que sol·licitin, l'auxili judicial, la compareixença de testimonis a instància seva i, en general, totes les despeses que es derivin de la gestió ordenada pel Tribunal atenent les seves peticions processals.

2. Es pot condemnar una de les parts a assumir les costes de totes les despeses generades en el procés quan la pretensió sigui irraonable o temerària.

Article 42

Els terminis determinats en aquesta Llei per a l'exercici de les diverses actuacions processals són de compliment obligatori per a les parts i per al Tribunal Constitucional. No obstant això, en supòsits de necessitat i sempre que aquests terminis no es trobin determinats per la Constitució, a iniciativa del magistrat ponent adoptada d'ofici o a instància de part, el Tribunal pot acordar reduir o ampliar la seva durada mitjançant un aute motivat.

Article 42 bis

1. En cas que el Tribunal Constitucional sol·liciti el parer consultiu del Tribunal Europeu de Drets Humans sobre una qüestió de principi relativa a la interpretació o a l'aplicació dels drets i llibertats reconeguts en la Convenció per a la salvaguarda dels drets humans i de les llibertats fonamentals o en algun dels seus protocols addicionals, sempre que formi part de l'ordenament jurídic andorrà, en els termes que estableix el Protocol número 16 de la Convenció esmentada, se suspèn la tramitació del procés en el marc del qual s'ha adreçat la sol·licitud esmentada.

2. La suspensió es decideix mitjançant una providència que es notifica a les parts del procés, a les quals també es trasllada la sol·licitud adreçada al Tribunal Europeu de Drets Humans. La tramitació del procés s'ha de reprendre dins els quinze dies hàbils següents al dia en què el Tribunal Europeu de Drets Humans comuniqui al Tribunal Constitucional el parer consultiu que ha sol·licitat.

Capítol segon. Processos d'inconstitucionalitat

Article 43

1. En els processos d'inconstitucionalitat el Tribunal Constitucional enjudicia l'adequació a la Constitució de les lleis, dels decrets legislatius i del Reglament del Consell General, o d'algun dels seus preceptes.

2. Aquests processos s'inicien per recurs directe, interposat per una cinquena part dels membres de dret del Consell General, el cap de Govern o tres comuns, o per escrit incidental plantejat per un tribunal de la jurisdicció ordinària.

Article 44

1. Admesa a tràmit qualsevol d'aquestes dos menes de procés i llevat que, per qualsevol causa, es produïxi un decaïment en l'acció, el Tribunal Constitucional declara mitjançant sentència la constitucionalitat o inconstitucionalitat de la norma o normes impugnades.

2. La declaració d'inconstitucionalitat genera la nul·litat de la norma o normes impugnades.

3. La declaració de conformitat d'aquestes normes amb la Constitució impedeix el replantejament en el futur de qualsevol mena de procés impugnador de les mateixes normes que al·legui la lesió dels mateixos preceptes constitucionals.

Secció primera. Recurs o procés directe d'inconstitucionalitat

Article 45

1. El recurs o procés directe d'inconstitucionalitat contra lleis i decrets legislatius pot ser iniciat, en el termini de trenta dies naturals comptats des de la data de publicació de la norma, per una cinquena part dels membres de dret del Consell General, pel cap de Govern i per tres comuns.

2. El recurs dirigit contra els reglaments del Consell General únicament pot ser iniciat per una cinquena part dels seus membres de dret.

3. En cas d'acabament del mandat dels consellers per les causes previstes a l'article 51.1 de la Constitució, la seva legitimació per interposar el recurs directe d'inconstitucionalitat es prolonga fins a la data de constitució del nou Consell General. Els membres del Consell General que hagin interposat un recurs directe d'inconstitucionalitat mentre han estat legitimats per fer-ho mantenen la legitimació per a tots els actes relatius a la tramitació del recurs esmentat, fins que hi recaigui a sobre una resolució ferma, fins i tot després de la constitució del nou Consell General.

Article 46

1. El procés comença amb la interposició de la demanda, que ha de contenir els requisits enumerats a l'article 36 d'aquesta Llei.

2. Si els demandants fossin tres o més comuns hi han d'adjuntar, a més a més, el certificat dels acords adoptats pels òrgans col·legiats respectius en els quals es contingui la decisió d'iniciar el procés impugnador contra la norma de què es tracti.

3. En el supòsit previst a l'apartat anterior i en el de la impugnació per la cinquena part, almenys, dels membres del Consell, la demanda ha de ser conjunta i compartida en tots els seus termes. Qualsevol actuació dins del procés és imputable a tots els codemandants. El desistiment d'algun d'ells suposa decaïment en l'acció si es perdés el nombre de comuns o consellers exigint per interposar la demanda.

Article 47

1. L'admissió de la demanda no suspèn la vigència de la norma impugnada.

2. Admesa a tràmit la demanda pel Tribunal Constitucional, el magistrat ponent, mitjançant providència, ha de donar trasllat d'una còpia de la demanda al president de l'òrgan que va dictar la norma impugnada i al Ministeri Fiscal perquè compareguin i la contestin en el termini màxim de quinze dies naturals.

3. Els escrits de contestació a la demanda han de formular les al·legacions tant en fets com en fonaments jurídics que estimin pertinents; han de proposar, si és el cas, els mitjans probatoris i la pràctica de la prova que convingui per al seu interès, i hi han d'acompanyar la documentació que acrediti les condicions de representació i postulació.

4. En cas d'aplanament conjunt per part del Ministeri Fiscal i de l'òrgan que va dictar la norma impugnada a totes les pretensions de la part demandant, el Tribunal, mitjançant sentència, declara la inconstitucionalitat de la dita norma sense més tràmits. En cas d'aplanament parcial, continua la causa si bé la sentència ha d'acollir, en els termes indicats, els efectes de l'aplanament.

Article 48

1. Rebudes les contestacions a la demanda, el magistrat ponent obre a totes les parts, mitjançant providència, un termini comú de set dies naturals per a la formalització i la pràctica de la prova. El ponent admet les que consideri adequades a les pretensions de les parts i refusa les altres que estimi inadequades sense recurs ulterior, i fixa les dates i formes de llur realització dins dels set dies naturals següents.

2. Practicada la prova, amb trasllat immediat de la causa a les parts, aquestes últimes poden formular les seves conclusions definitives mitjançant un escrit en un termini de set dies hàbils més.

Article 49

Finalitzades les actuacions, el Tribunal dicta sentència dins dels quinze dies següents al del lliurament de conclusions per les parts i, en qualsevol cas, dins del termini màxim de dos mesos comptats des de la data de l'admissió del recurs.

Article 50

La sentència del Tribunal es comunica a les parts i s'envia perquè sigui immediatament publicada en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*, moment a partir del qual tindrà els efectes corresponents.

Article 51

1. Les sentències estimatòries de la inconstitucionalitat de la totalitat o d'una part de les normes impugnades a través del procés regulat en aquesta secció han de declarar llur nul·litat radical i l'eliminació dels efectes que puguin haver produït durant el seu període de vigència. Amb aquest fi, s'ha de publicar com a annex a la sentència corresponent la taula de vigència de les normes que havien estat derogades pels preceptes declarats inconstitucionals i s'ha d'obrir un termini no superior a quinze dies perquè els interessats puguin sol·licitar davant els poders públics ser reposats en la situació jurídica afectada per aquests preceptes.

2. No obstant allò que s'indica en el paràgraf anterior, no es poden modificar les situacions jurídiques creades per sentències fermes amb valor de cosa jutjada, llevat en els casos de retroactivitat positiva, ni les altres que hagin suposat l'adquisició d'un dret subjectiu.

Secció segona. Procés incidental d'inconstitucionalitat iniciat pels tribunals ordinaris

Article 52

En l'exercici de la seva funció jurisdiccional, els batlles, el Tribunal de Batlles, el Tribunal de Corts i el Tribunal Superior de Justícia d'Andorra es troben legitimats per sol·licitar l'obertura d'un procés incidental d'inconstitucionalitat contra lleis, decrets legislatius i normes amb força de llei, qualsevol que sigui la data a partir de la qual són vigents.

Article 53

1. És procedent la interposició de l'acció d'inconstitucionalitat davant del Tribunal Constitucional si, en qualsevol fase d'un procés jurisdiccional ordinari, l'òrgan judicial que es troba coneixent d'aquest estima, d'ofici o a instància de part, que una de les normes mencionades a l'article anterior i d'aplicació imprescindible per a la solució de la causa principal o d'algun incident substanciat en aquesta causa és contrària a la Constitució.

2. La dita estimació d'inconstitucionalitat s'ha de fonamentar en la impossibilitat d'una interpretació de la norma o normes conforme a la Constitució, en el raonament i l'explicació del seu caràcter de norma imprescindible per a la solució de la causa principal o de l'incident de què es tracti, i en la inexistència d'una resolució o sentència del Tribunal Constitucional que n'hagi declarat la constitucionalitat en els termes als quals es refereix l'article 44.3 d'aquesta Llei.

3. Abans d'interposar davant el Tribunal Constitucional l'escrit que planteja l'acció esmentada a l'apartat 1 d'aquest article, l'òrgan judicial ha de consultar les parts i el Ministeri Fiscal si fos present a la causa. Oïdes aquestes parts i sota la seva exclusiva responsabilitat, decideix sobre la interposició mitjançant un aute. La decisió adoptada en aquest aute no és recurrible, sens perjudici que si és negativa pugui ser replantejada la petició en instàncies successives si processalment n'hi hagués.

Article 54

En el supòsit que la norma o normes aplicables estimades contràries a la Constitució siguin d'una vigència anterior a aquesta última, l'òrgan judicial pot optar entre la interposició de l'acció esmentada o declarar-les derogades en el moment processal oportú. En qualsevol cas, la declaració de derogació no suposa l'anul·lació de la norma preconstitucional, sinó la simple constatació motivada de la no vigència.

Article 55

1. Acordada la interposició de l'acció a la qual es refereixen els preceptes anteriors, l'òrgan judicial ha de formar una peça separada amb les actuacions efectuades amb aquest objecte i elevar un escrit al Tribunal Constitucional que acompanyi aquesta peça i exposi els fonaments en què basa els seus dubtes sobre la constitucionalitat de la norma o normes, així com els preceptes constitucionals que entén vulnerats, juntament amb els requisits exigits a l'article 36 d'aquesta Llei.

2. La causa principal o, si és el cas, l'incident continuen la tramitació fins a arribar a la fase de dictar sentència o resolució, en què es detura la tramitació fins que el Tribunal Constitucional pronunciï el seu aute de resolució o la seva sentència. Si l'incident que ha donat lloc al procés d'inconstitucionalitat versa sobre la nul·litat d'actuacions, no es pot dictar sentència a la causa principal fins que es produeixi el pronunciament constitucional.

Article 56

1. Rebut l'escrit i la peça separada als quals al·ludeix l'article anterior, el Tribunal Constitucional admet o inadmet l'acció d'inconstitucionalitat mitjançant un aute motivat. Contra l'aute d'inadmissió es pot interposar el recurs de súplica al qual es refereix l'article 39.2 d'aquesta Llei.

2. Admesa l'acció i iniciat el procés incidental, en són parts l'òrgan judicial que el promou, l'òrgan que va dictar la norma impugnada i el Ministeri Fiscal. Poden personar-se com a coadjuvants les parts presents en el procés judicial *a quo*.

3. Si la impugnació va dirigida contra normes preconstitucionals, és part el Consell General, qualsevol que fos l'òrgan que en el seu moment les va dictar.

Article 57

1. La substanciació del procés incidental fins a arribar a la sentència segueix els mateixos tràmits que els assenyalats per al recurs directe d'inconstitucionalitat.

2. El pronunciament contingut en la sentència del Tribunal Constitucional vincula en els seus termes l'òrgan judicial que ha interposat l'acció. Queda exceptuat, però, per a aquest cas, el principi d'inaplicabilitat provisional de les sentències desestimàtores interpretatives que conté l'article 8.2 d'aquesta Llei, les quals vinculen l'òrgan judicial accionant en el sentit interpretatiu que s'hi conté i a fi que pugui dictar sentència a la causa principal.

Article 58

1. Les sentències desestimàtores de la inconstitucionalitat al·legada tenen els mateixos efectes que les dictades en el procés o recurs directe.

2. Les sentències que estimin la inconstitucionalitat parcial o total de les normes impugnades tenen efecte des de la data en què es publiquin en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*. Llevat en els supòsits d'aplicació retroactiva favorable, subsisteixen els efectes pendents originats per les dites normes abans de la seva anul·lació fins que no se'n dictin de noves que regulin les situacions jurídiques preexistents.

Capítol tercer. Procediment previ de control de constitucionalitat dels tractats internacionals

Article 59

Els tractats internacionals aprovats pel Consell General o conclosos pel Govern en els termes previstos a l'article 64 de la Constitució poden ser objecte de control de constitucionalitat pel Tribunal Constitucional a petició d'un o dels dos coprínceps, d'una cinquena part dels membres de dret del Consell General o del cap de Govern.

Article 60

1. El procediment s'inicia mitjançant un escrit de sol·licitud de dictamen de constitucionalitat i ha de ser presentat davant del Tribunal Constitucional, amb els requisits exigits en l'article 36 d'aquesta Llei, dins el termini comú comprès entre el vuitè i el quinçè dia que la Constitució atorga als coprínceps per manifestar el consentiment de l'Estat.

2. En cas d'acabament del mandat dels consellers generals per les causes previstes a l'article 51.1 de la Constitució, la seva legitimitació per interposar una sol·licitud de dictamen de constitucionalitat es perllonga fins a la data de constitució del nou Consell General. Els membres del Consell General que hagin interposat una sol·licitud de dictamen de constitucionalitat mentre han estat legitimats per fer-ho mantenen la legitimitació per a tots els actes relatius a la tramitació de la sol·licitud esmentada, fins que el Tribunal Constitucional emeti el dictamen corresponent, fins i tot després de la constitució del nou Consell General.

3. La interposició de l'escrit davant del Tribunal Constitucional impedeix la ratificació del tractat fins al moment en què el Tribunal emeti el seu dictamen amb els efectes previstos a l'article 62 d'aquesta Llei.

Article 61

1. Admès l'escrit de sol·licitud de dictamen de constitucionalitat, el Tribunal Constitucional n'ha d'ordenar la tramitació preferent i donar-ne trasllat immediat al Consell General o al Govern, segons si el tractat sobre el qual s'ha de dictaminar és dels compresos en l'apartat 1 de l'article 64 o en l'apartat 2 de l'article 64 de la Constitució, perquè compareguin i contestin en el termini màxim de deu dies hàbils.

2. El magistrat ponent ha de reunir tots els informes i documents que estimi necessaris per formular la seva proposta de dictamen, que, en tot cas, ha de presentar al Ple del Tribunal en un termini màxim de quinze dies hàbils comptats des de la data d'entrada de l'escrit de contestació. El Tribunal emet el dictamen de constitucionalitat dins dels tres dies posteriors al de la formulació de la proposta esmentada.

Article 62

1. El dictamen del Tribunal Constitucional ha de pronunciar-se sobre l'adequació a la Constitució de les estipulacions del tractat o de l'acord que hagin estat qüestionades, així com, quan escaigui, sobre el compliment del procediment de negociació previst a la Constitució.

2. Si el dictamen conté algun pronunciament d'inconstitucionalitat, el tractat no pot ratificar-se ni tampoc es pot manifestar el consentiment de l'Estat en el cas dels acords. Quan la inconstitucionalitat no es produeixi per un vici de procediment, el Tribunal ha d'indicar els preceptes constitucionals que resulten afectats per si fos procedent la previsió del paràgraf segon de l'apartat 2 de l'article 101 de la Constitució.

Capítol quart. Procediment de dictamen previ sobre l'adequació de les lleis a la Constitució instat pels coprínceps

Article 63

Les previsions i atribucions competencials efectuades per la Constitució als articles 45.2, paràgraf segon, 46.1.e i 98.b, en allò que es refereix al dictamen previ d'inconstitucionalitat sobre les lleis, es desenvolupen mitjançant el procediment únic regulat en aquest capítol.

Article 64

Les lleis aprovades pel Consell General a les quals es refereixen els articles 45.1.g i 63 de la Constitució poden ser sotmeses per un o tots dos coprínceps a control previ de constitucionalitat, mitjançant un escrit conjunt o individualitzat de requeriment de dictamen al Tribunal Constitucional.

Article 65

1. La interposició de l'escrit de requeriment de dictamen ha de fer-se entre el vuitè i el quinzè dia del termini destinat a la sanció de les lleis, tal com assenyala l'article 45.2 de la Constitució, i amb els requisits establerts per l'article 36 d'aquesta Llei.

2. La interposició de l'escrit de requeriment de dictamen interromp el transcurs del termini de sanció.

Article 66

Admès l'escrit pel Tribunal Constitucional, la tramitació posterior d'aquest procediment s'ha d'ajustar a allò que disposen els articles 47, apartats 2 i 3, i 48 d'aquesta Llei.

Article 67

1. El dictamen emès pel Tribunal Constitucional, en forma d'aute, declara l'adequació o inadequació parcial o total de la llei a la Constitució d'acord amb les peticions fetes en els escrits d'interposició.

2. Si cadascun dels coprínceps ha requerit un dictamen individualment, el pronunciament del Tribunal ha de recaure sobre totes i cadascuna de les pretensions dels requeridors en un document únic.

3. Després de l'aprovació del dictamen, el Tribunal ho notifica a tots els òrgans que han intervingut en el procediment i ordena que es publiqui immediatament en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Article 68

1. Si el procediment només ha estat instat per un dels dos coprínceps, la declaració del Tribunal favorable a la constitucionalitat total de la llei objecte del dictamen no impedeix que el requeridor pugui abstenir-se de sancionar la llei, en els termes del paràgraf segon de l'apartat 2 de l'article 45 de la Constitució.

2. Si el procediment ha estat instat pels dos coprínceps i la declaració del Tribunal és igualment favorable a la constitucionalitat de la llei, aquesta última ha de ser promulgada amb la sanció, almenys, d'un d'ells.

3. Si el Tribunal declara la inconstitucionalitat parcial o total de la llei objecte del dictamen, no és procedent la sanció de cap dels dos coprínceps, sens perjudici d'allò que disposa l'apartat següent.

4. En el supòsit d'inconstitucionalitat parcial de la llei, es presumeixen vàlids la resta dels seus preceptes. El Consell General pot demanar la sanció dels coprínceps per als preceptes vàlids perquè siguin publicats com a llei.

Capítol cinquè. Conflictes de competències entre els òrgans constitucionals de l'Estat

Secció primera. Conflictes de competències constitucionals entre el Consell General i el Govern i els comuns o dels comuns entre si

Article 69

1. Si els actes, les resolucions o disposicions normatives del Consell General o del Govern envaeixen l'àmbit competencial reservat per la Constitució als comuns, o si els comuns exerceixen competències pròpies del Consell General, del Govern o d'un altre comú, els òrgans afectats poden formalitzar un conflicte de competències davant del Tribunal Constitucional.

2. És igualment procedent la formalització del conflicte quan la inactivitat competencial d'algun dels òrgans generals de l'Estat o dels comuns impedeix, obstaculitza o lesiona l'altra en l'exercici d'una competència que li és pròpia o vulnera algun dret subjectiu dels particulars.

3. En el cas que l'enviament competencial s'atribueixi a una llei del Consell General o a un decret legislatiu del Govern, el conflicte se substancia a través del procés d'inconstitucionalitat regulat al capítol segon del títol IV d'aquesta Llei en tots els seus punts, inclòs el de la legitimació activa.

Article 70

A l'efecte de determinar la naturalesa constitucional de les competències en litigi i de llur resolució, el Tribunal, a més de les previsions constitucionals, aplica allò que disposi la llei o lleis qualificades que delimiten les competències dels comuns, determinen les seves facultats econòmiques i fiscals i assegurin les aportacions de l'Estat al pressupost comunal.

Article 71

1. Llevat del supòsit previst en l'article 69.3 d'aquesta Llei, abans de formalitzar el conflicte davant del Tribunal Constitucional, l'òrgan afectat per l'acte, la resolució o la disposició ha de requerir al seu titular que cessi l'activitat que reputa invasora o anul·li la resolució o disposició.

2. El requeriment esmentat s'ha d'efectuar en el termini de quinze dies hàbils des que l'òrgan té notificació o coneixement de l'acte, resolució o disposició. Si transcorreguts quinze dies hàbils més l'òrgan requerit no s'ha pronunciat, s'entén que la pretensió es desestima.

Article 72

1. El conflicte de competències s'inicia mitjançant la interposició d'un escrit de demanda davant del Tribunal Constitucional, dins del termini de vint dies hàbils comptats des del moment de la notificació de la desestimació expressa del requeriment o del transcurs del termini de la desestimació tàcita.

2. L'escrit, a més dels requisits generals establerts a l'article 36 d'aquesta Llei, ha d'acompanyar la documentació que acrediti que s'ha efectuat el requeriment en els termes establerts en l'article anterior i ha de contenir la petició expressa, si és el cas, que el Tribunal suspengui l'exercici de la competència impugnada.

Article 73

El Tribunal Constitucional, a més de les causes generals, pot inadmetre l'escrit de demanda:

- a) Per entendre que la competència en litigi no és de naturalesa constitucional.
- b) Perquè el conflicte ha de ser substanciat per altres vies processals diferents.
- c) Per haver-se pronunciat anteriorment sobre aquesta mateixa competència.

Article 74

1. Admès l'escrit de demanda i rebuda la contestació, d'acord amb les normes generals de tramitació, el Tribunal, mitjançant aute, decideix sobre la suspensió dels efectes de l'acte, resolució o disposició impugnats.

2. És procedent en tot cas acordar la suspensió d'aquests efectes quan, si es mantinguessin, es pogués causar perjudicis a l'altra part de difícil o impossible reparació o quan l'exercici de la competència pogués consumir-se al llarg del procés sense continuïtat posterior, buidant de contingut l'objecte del litigi.

Article 75

La sentència atribueix la competència litigiosa a alguna de les dos parts, amb determinació de la matèria i de la funció que comprèn, i decideix sobre la validesa dels actes jurídics efectuats com a conseqüència de l'exercici de la dita competència. Les responsabilitats per danys, si n'hi ha, són exigibles davant de la jurisdicció ordinària.

Article 76

1. Els conflictes per inactivitat competencial es tramiten de conformitat amb allò que s'estableix en aquesta secció, quan el demandant sigui algun dels òrgans públics que hi són mencionats.

2. L'escrit de requeriment ha de sol·licitar de l'altre òrgan l'exercici de la competència. Quant a la resta, es regeixen per les mateixes normes.

3. En l'escrit d'interposició, s'ha de fer constar la connexió causal entre la inactivitat competencial al·legada i la impossibilitat d'exercici de la competència pròpia. Quant a la resta, es regeix per les mateixes normes.
4. Quan l'òrgan requerit per inactivitat competencial sigui un comú, el Tribunal ha de tenir en compte, a més de la Constitució i les lleis qualificades a què es refereix l'article 70 d'aquesta Llei, les lleis que hagin transferit competències de titularitat estatal a les parròquies.
5. La sentència atribueix la competència i n'ordena l'exercici, adoptant les mesures necessàries per al compliment de la seva decisió.

Article 77

Quan el demandant sigui un particular, el conflicte es tramita d'acord amb les disposicions relatives als conflictes negatius de competències previstes a la secció següent d'aquest capítol.

Secció segona. Conflictes de competències entre els coprínceps, el Consell General, el Consell Superior de la Justícia i el Govern

Article 78

1. El conflicte positiu de competències o atribucions entre els òrgans generals de l'Estat es planteja davant del Tribunal Constitucional quan un d'aquests òrgans entén que l'altre envaeix l'àmbit de competències que li és reconegut constitucionalment. Estan legitimats per interposar aquest conflicte positiu de competències els coprínceps, el Consell General, el Consell Superior de la Justícia i el Govern.
2. Es pot interposar un conflicte negatiu de competències o atribucions per no exercir-les per part de qual-sevol dels òrgans que s'assenyalen en el punt anterior. La legitimació activa correspon, a més dels òrgans esmentats, a les persones físiques i jurídiques que actuïn en defensa d'un dret subjectiu propi.

Article 79

El conflicte positiu de competències se substancia en tots els tràmits d'acord amb allò que estableixen els articles 69, i 71 a 75 d'aquesta Llei.

Article 80

1. Qualsevol dels òrgans constitucionals mencionats en aquesta secció pot requerir un altre que exerceixi una atribució o competència que la Constitució li assigna.
2. És susceptible de requeriment el no exercici d'atribucions constitucionals que, per mandat exprés de la Constitució o per disposar-ho d'aquesta manera alguna llei qualificada, imposin als òrgans corresponents una obligació de fer l'incompliment de la qual suposi una lesió a l'interès general o al funcionament normal de les institucions de l'Estat.
3. Sense perjudici de la responsabilitat política que origini, en cap cas no pot ser objecte d'aquesta mena de requeriment el no exercici de facultats discrecionals ni el d'aquelles que exigeixin ser regulades per llei o decret legislatiu.

Article 81

En allò que escaigui és aplicable al conflicte negatiu de competències formulat pels òrgans constitucionals de referència el que disposa la secció primera d'aquest capítol i, en particular, els articles 71, 72, 73 i 76, aquest darrer en els apartats 1, 2 i 5.

Article 82

1. Quan una persona física o jurídica formuli una pretensió basada en l'existència d'un dret subjectiu propi davant un dels òrgans anteriorment mencionats i aquest últim declini la seva competència per entendre que correspon a un altre d'entre aquests òrgans, ha de dirigir-se a aquest darrer i reiterar la mateixa pretensió en un termini màxim de quinze dies hàbils comptats des del moment de la notificació de l'acord. Si el segon òrgan requerit es manifesta també incompetent, el sol·licitant pot interposar davant el Tribunal Constitucional el conflicte negatiu de competències.

2. No es pot declinar la competència per silenci. Si transcorregut un mes des de la presentació de la sol·licitud a què es refereix l'apartat anterior l'òrgan requerit no contesta, es presumeix que entén ser titular de la competència amb l'exercici de la qual pot reconèixer o denegar el dret subjectiu que s'al·lega. Produït el silenci, resta expedita la via jurisdiccional ordinària contra l'òrgan que tàcitament ha admès la competència.

Article 83

La formalització del conflicte davant el Tribunal ha de fer-se en el termini de quinze dies hàbils comptats des del moment de la notificació de l'acord negatiu del segon dels òrgans als quals fa referència l'apartat 1 de l'article anterior, mitjançant un escrit en què es continguin els requisits generals exigits per l'article 36 d'aquesta Llei i la documentació que acrediti haver efectuat els requeriments a què es refereix l'article anterior.

Article 84

La substanciació d'aquest procés s'efectua de conformitat amb les disposicions dels articles 69, i 71 a 75 d'aquesta Llei. La sentència del Tribunal Constitucional atribueix la competència a un dels òrgans requerits i obre la via perquè davant d'aquest òrgan es tornin a exposar les pretensions que en dret escaiguin, sens perjudici de les responsabilitats per danys que han de ser exigides davant la jurisdicció ordinària.

Capítol sisè. Recurs d'empara

Article 85

Per mitjà del recurs o procés d'empara, el Tribunal Constitucional garanteix, com a instància jurisdiccional superior, els drets reconeguts en els capítols tercer i quart del títol II de la Constitució, llevat del dret a què es refereix l'article 22 de la Constitució.

Article 86

El recurs d'empara, llevat dels supòsits establerts als articles 94 i 95 d'aquesta Llei, s'interposa contra les sentències que desestimen en fase de recurs les demandes presentades en el marc del procediment urgent i preferent, els autès que desestimen o no admeten en fase de recurs els incidents de nul·litat que també es configuren com un procediment urgent i preferent, d'acord amb l'article 41, apartat 1, de la Constitució, o les resolucions judicials fermes dictades pel Tribunal Superior de Justícia encara que no s'hi hagi interposat un incident de nul·litat.

Article 87

1. Estan legitimats per interposar el recurs d'empara els que hagin estat demandant o coadjuvant en els processos esmentats a l'article anterior, i també el Ministeri Fiscal quan s'interposi contra una resolució judicial que vulneri eventualment el dret a la jurisdicció.

2. Són demandats i coadjuvants en el recurs d'empara els que hagin exercit aquesta condició amb anterioritat.

Article 88

1. El recurs d'empara s'interposa mitjançant un escrit, dins els tretze dies hàbils següents al dia en què s'hagi notificat la resolució impugnada, d'acord amb les condicions generals que estableix l'article 36 d'aquesta Llei, en què s'ha de sol·licitar l'anul·lació d'aquesta resolució i, si escau, la suspensió dels seus efectes, i s'ha de reiterar eventualment la pretensió relativa a la protecció jurisdiccional del dret la lesió del qual s'addueix, en els mateixos termes en què s'hagi fet davant la jurisdicció ordinària.

2. No es pot admetre el recurs d'empara que modifiqui el contingut de la pretensió de protecció del dret o els drets plantejada en el procés anterior.

Article 89

1. Un cop es presenta l'escrit a què fa referència l'apartat 1 de l'article anterior, el Tribunal Constitucional requereix al tribunal que ha dictat la resolució recorreguda que li trameti el procés en el termini de cinc dies hàbils, i tot seguit nomena el magistrat ponent.

2. A la vista de les actuacions, el Tribunal decideix mitjançant un aute l'admissibilitat del recurs. Contra l'aute d'inadmissió es pot interposar el recurs de súplica esmentat a l'article 38 d'aquesta Llei.

Article 90

1. Un cop s'ha admès a tràmit el recurs, i després de pronunciar-se sobre la suspensió dels efectes de la resolució impugnada, si escau, el Tribunal trasllada el recurs al demandat, als seus coadjuvants i al Ministeri Fiscal, perquè facin les al·legacions oportunes en el termini de tretze dies hàbils.

2. Un cop s'han fet les al·legacions oportunes, el Tribunal concedeix un nou termini de tretze dies hàbils perquè les parts i el Ministeri Fiscal formulin les conclusions oportunes.

Article 91

1. Sens perjudici d'allò que disposa l'article 35.2 d'aquesta Llei, el Tribunal considera fets provats els que figurin amb aquest caràcter en la causa recorreguda.

2. El Tribunal dicta sentència dins el termini de dos mesos comptats des de la data d'admissió del recurs.

Article 92

1. L'estimació del recurs pot ser total o parcial.

2. L'estimació total del recurs suposa l'anul·lació de la resolució objecte de recurs i de tots els efectes d'aquesta resolució, la declaració segons la qual s'ha lesionat un dret constitucional i la reposició del recurrent en la plenitud del seu dret mitjançant l'adopció de les mesures necessàries a aquest efecte. Si la lesió del dret fos materialment irreparable, el Tribunal determina el tipus de responsabilitat en què ha incorregut el subjecte que va violar el dret, perquè es pugui exigir davant la jurisdicció ordinària.

3. L'estimació parcial es produeix quan el Tribunal considera vàlids algun o alguns dels pronunciaments continguts en la resolució recorreguda. En relació amb el dret que es considera lesionat, són aplicables a l'estimació parcial els requisits que estableix l'apartat anterior.

4. La desestimació del recurs d'empara comporta la condemna en costes del recurrent.

Article 93

Les sentències dictades per la jurisdicció ordinària només són revisables pel Tribunal Constitucional en els termes que estableix aquesta Llei, i tenen la naturalesa de cosa jutjada d'acord amb el que estableixen les lleis processals aplicables.

Article 94

1. Les disposicions, resolucions i actes del Consell General que no tinguin caràcter de llei i lesionin algun dels drets a què es refereix l'article 85 d'aquesta Llei poden ser impugnats directament a través del procés d'empara pels subjectes afectats.

2. La interposició de l'escrit d'impugnació i sol·licitud d'empara constitucional ha d'efectuar-se en el termini de quinze dies hàbils comptats des de la data de notificació o, si és el cas, publicació de la disposició, resolució o acte i d'acord amb les condicions generals de l'article 36 d'aquesta Llei.

Article 95

1. L'admissió o inadmissió a tràmit per part del Tribunal es regeix per les normes generals del procediment d'empara especificades en aquest capítol.

2. A la impugnació dels actes, resolucions i disposicions del Consell General s'hi inclou, si és el cas, el tràmit de recepció a prova.

3. La sentència que posi fi al procediment ha d'estimar o desestimar la pretensió, amb els pronunciaments generals, en aquest darrer cas, previstos a l'article 92.2 d'aquesta Llei.

Disposició addicional

Són aplicables supletòriament als procediments i processos regulats en aquesta Llei les normes processals reguladores dels processos jurisdiccionals ordinaris.

Disposició derogatòria

Amb l'entrada en vigor d'aquesta Llei queda derogada la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, del 3 de setembre de 1993; l'article 2 de la Llei qualificada reguladora del procediment de control previ de constitucionalitat dels acords internacionals a què es refereix l'article 64.2 de la Constitució i de modificació de l'article 62 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional; la Llei qualificada de modificació de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, del 22 d'abril de 1999; la Llei de modificació de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional del 3 de setembre de 1993, del 28 de juny del 2002, i la Llei 5/2006, del 19 de maig, qualificada de modificació de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, així com totes les disposicions de rang igual o inferior que en contradiguin el contingut.

Disposició final

Aquesta Llei de text consolidat qualificada del Tribunal Constitucional entrarà en vigor l'endemà de ser publicada al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Casa de la Vall, 23 d'octubre del 2023

Carles Ensenyat Reig
Síndic General

Nosaltres els coprínceps la sancionem i promulguem i n'ordenem la publicació en el *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

Joan Enric Vives Sicília
Bisbe d'Urgell
Coprínceps d'Andorra

Emmanuel Macron
President de la República Francesa
Coprínceps d'Andorra